

Molnár Péter

Az iskolapadból a munka világába

A mai, gyorsan változó világot gyakran nevezik VUCA világnak, amely az angol Volatility (változékonyság), Uncertainty (bizonytalanság), Complexity (összetettség) és Ambiguity (kétértelműség) szavak kezdőbetűiből áll. Ebben a környezetben minden kiszámíthatatlan, és szinte bármi, vagy annak az ellenkezője is megtörténhet (Borbély–Pecze, 2017, 11). Mindez nagy kihívás elé állítja a mai kor emberét, így a fiatalokat is, akik szakmaválasztás előtt állnak. A munka világának, a szükséges készségeknek és a technológiai változásoknak a gyors ütemű átalakulása egyre inkább kiszámíthatatlanná teszi a jövőt. Ennek következtében a diákok, valamint a szüleik és a pedagógusaik komoly kihívással szembesülnek, amikor a továbbtanulásról és a munkavállalásról kell dönteniük. Ebben a bonyolult folyamatban igyekszik segítséget nyújtani a munka-, szociális és családügyi hivatalok (a továbbiakban: munkaügyi hivatal) által biztosított pályaaorientációs tanácsadás.

A pályaaorientáció célja, hogy segítse a diákokat a pályájukkal kapcsolatos döntéshozatalban és a tudatos karriertervezésben. Olyan tevékenységek és folyamatok összességéről van tehát szó, amely tartalmazza a tanulók önismeretének a fejlesztését, a munkaerő-piaci információk átadását, a pályák és szakmák bemutatását, valamint a továbbtanulási lehetőségek megismerését (Budavári-Takács–Bárdos, 2024, 73). Az egyéni jellemzők – mint az érdeklődés, a képességek és a készségek – feltérképezése fontos segítséget nyújt a diákok számára abban, hogy reális képet alkothassanak önmagukról. Ezáltal könnyebben felismerhetik saját erősségeiket és fejlesztendő területeiket, valamint tudatosan megfogalmazhatják személyes fejlődési céljaikat. Egyfajta iránytűként is szolgálnak: mutatják, milyen irányba érdemes elindulniuk a szakmák sokszínű világában. Ehhez természetesen nélkülözhetetlen az is, hogy a tanulók minél alaposabb ismeretekkel rendelkezzenek a választható pályákról, azok leglényegesebb követelményeiről, valamint a munkaerő-piaci trendekről. A jól megalapozott pályaválasztási döntéshez elengedhetetlen az is, hogy a diákok alaposan megismerkedjenek a továbbtanulási lehetőségekkel, valamint a régióban működő középiskolák kínálatával és az ott elérhető tanulmányi szakokkal.

Forrás: A szerző archívuma

A fentiekből kitűnik, hogy a pályorientáció interdiszciplináris alapokon áll, vagyis több tudományterület módszereit, elméleteit, illetve problémamegoldási technikáit ötvözi. A neveléstan, a pszichológia, a szociológia, a jog, a közgazdaságtan és a munkatudomány egyes eredményeinek az integrációja nélkül ma nem beszélhetnénk pályorientációs tanácsadásról. Mindebből következik, hogy a pályaválasztással, pályorientációval és karriertanácsadással foglalkozó szakembereknek is ezt az úgynevezett multidiszciplináris szemüveget kell felvenniük munkájuk során, s folyamatosan bővíteniük és frissíteniük kell ismereteiket, hogy naprakész információkkal rendelkezzenek.

A foglalkoztatási szolgáltatásokról és egyes törvények módosításáról szóló 5/2004. sz. törvény alapján Szlovákiában az alap- és középiskolás diákok számára a munkaügyi hivatalok is nyújthatnak pályorientációs tanácsadást. Ez az ingyenes szolgáltatás a gyakorlatban három módon valósul meg: (1) a diákoknak nyújtott egyéni és csoportos tanácsadáson keresztül, (2) az iskolákban pályaválasztási és nevelési tanácsadóként dolgozó pedagógusok munkájának szakmai támogatásával, (3) pályaválasztási és információs börzék szervezésével, megvalósításával.

Forrás: A szerző archívuma

Az egyéni és csoportos tanácsadás célcsoportját az alapiskolák felső tagozatos diákjai (5–9. évfolyam) és a középiskolák tanulói (1–5. évfolyam), illetve törvényes képviselőik alkotják. Ezek a foglalkozások leggyakrabban az oktatási intézmények tantermeiben folynak, ritkább esetekben (főleg az egyéni tanácsadás során) a munkaügyi hivatal helységeiben.

Az alapiskolások körében főként az önismeretre, a szakmaismeretre és a továbbtanulási lehetőségekre koncentrálunk. Fontosnak tartjuk, hogy a diákok már az 5. évfolyamtól elkezdhessék felfedezni saját érdeklődési köreiket, képességeiket. Interaktív feladatokat,

gyakorlatok, kérdőívek segítségével keressük közösen az alábbi kérdésekre a válaszokat: Mi érdekel igazán? Miben vagyok jó? Melyek az erős oldalaim? Milyen tevékenységeket szeretek végezni? Mindezek mellett a szakmaismeret bővítése is fontos szerepet játszik a tanácsadás során, hiszen felelős pályaválasztási döntést nem lehet meghozni olyan információk nélkül, mint a pályák várható élet- és munkakörülményei, a képességtartalmának az ismerete, illetve az egyes foglalkozásokkal megszerezhető bér és egyéb juttatások (Borbély–Pecze, 2022, 71). A csoportos foglalkozások során a diákok megismerkednek a középiskolák különböző típusaival is, a régióban működő középfokú oktatási intézményekkel és az általuk kínált tanulmányi szakokkal. Az úgynevezett pályaválasztási szülői értekezletek pedig lehetőséget biztosítanak a szülőknek, hogy meghallgassák a hivatal munkatársának az előadását, így tájékozódhatnak az aktuális és várható munkaerőpiaci trendekről, a legkeresettebb szakmákról, a sikeres szakma- és iskolaválasztás feltételeiről, valamint a duális képzés rendszeréről.

A középiskolásokkal folytatott pályaaorientációs tanácsadás nagyobb részét már a munkaerőpiacra való felkészítés tölti ki, hogy a fiatalok magabiztosan léphessenek ki az iskolapadból a munka világába. Álláskeresési technikák, jól megírt önéletrajz és motivációs levél, a potenciális munkáltatók megszólításának módja, felkészülés az állásinterjúra – néhány fontosabb témakör a csoportos tanácsadás tematikájából. A cél az, hogy a diákok a tanulmányaik befejezése után minél hamarabb be tudjanak lépni a munka világába, és megtalálják ott a saját helyüket. Ehhez természetesen szükséges az úgynevezett puha készségek (soft skills) megléte és folyamatos fejlesztése is. Manapság a cégek a következő készségeket preferálják a legjobban egy munkavállalónál: problémamegoldás és kritikus gondolkodás – a siker záloga, kommunikáció és együttműködés – a csapat ereje, alkalmazkodóképesség és rugalmasság – a túlélés kulcsa (web 1). Igyekszünk a diákok felé azt az üzenetet eljuttatni, hogy a munkaerőpiacon akkor tudják megőrizni a versenyképességüket, ha tudásukat és képességeiket folyamatosan fejlesztik. A tanulás nem ér véget az iskolapadban: aki lépést tart a változásokkal, képes lesz megfelelni az új kihívásoknak.

Forrás: A szerző archívuma

Az iskolákban dolgozó pályaválasztási- és nevelési tanácsadók munkája nem csupán az osztálytermek falai között zajlik, hanem egyre szorosabb együttműködés bontakozik ki a pedagógusok és a munkaügyi hivatalok között. A Dunaszerdahelyi Munka-, Szociális és Családügyi Hivatal például tanévenként két alkalommal, októberben és áprilisban szakmai munkatalálkozót szervez a dunaszerdahelyi járásbeli iskolák pályaválasztási tanácsadói számára. Ezeken a rendezvényeken olyan előadások hangzanak el, melyeknek a témája közvetlenül vagy közvetve kapcsolódik a pályaválasztáshoz, a továbbtanuláshoz és a munkavállaláshoz. A legutóbbi ilyen jellegű találkozóra 2025. április 10-én került sor a Csallóközi Könyvtár olvasótermében, ahol négy előadást hallgathattak meg a jelenlévők. Bemutatásra került az Állami Szakképzési Intézet, valamint az „Együtt a gyermekek erőszakmentes gyermekkoráért” (Spoločne za detstvo bez násilja pre všetky deti) nevű projekt, továbbá a duális képzés rendszeréről és a hátrányos helyzetű fiatalokról hangzott el egy-egy előadás. Ezek a rendezvények nemcsak az ismeretek bővítését szolgálják, hanem lehetőséget teremtenek a tapasztalatcserére, a kapcsolatépítésre és a párbeszédre is. A pozitív visszajelzések és a magas számú részvételi arányok mind azt mutatják, hogy nagy igény van az ilyen jellegű szakmai találkozókra az oktatási intézmények és a pedagógusok részéről.

A munkaügyi hivatalok kompetenciái közé tartozik az úgynevezett pályaválasztási és információs börsék szervezése is az alapkiskolák végzős diákjai számára. A rendezvény egyik legnagyobb előnye, hogy a tanulók és szüleik egy helyen tudnak tájékozódni a továbbtanulási lehetőségekről. Az egyes standoknál a régióban működő középiskolák pedagógusai és diákjai várják őket, akik készségesen tájékoztatják az intézményük iránt érdeklődőket a tanulmányi szakokról, az iskolában folyó oktatói-nevelő munkáról és a pezsgő diákéletről. A kiállítók között megtaláljuk még a régió egyes munkáltatóit is, valamint olyan intézményeket, amelyek a továbbtanulásban, a pályaválasztásban tudnak segítséget nyújtani a tanulóknak és törvényes képviselőiknek. A Dunaszerdahelyi Munka-, Szociális és Családügyi Hivatal az elmúlt években Nagyszombat megyével karöltve szervezte meg Dunaszerdahelyen a pályaválasztási börsét. Ez a rendezvény a „Milyen szakközépiskolában tanulhatunk Nagyszombat megyében?” (Kam na srednú v Trnavskej župe) címet viseli, s évről évre egyre több látogatót vonz.

A fentiek is jól mutatják, hogy a pályaorientációs tanácsadás kiemelkedően fontos szerepet tölt be a diákok életében. Nem csupán abban segít, hogy a fiatalok eligazodjanak a továbbtanulás és a munka világában, hanem abban is, hogy olyan életpályát válasszanak, amelyben megtalálhatják önmagukat, és hosszú távon is kiteljesedhetnek. A cél nem csupán az, hogy munkát találjanak, hanem hogy hivatásra leljenek, és boldogulni tudjanak egy gyorsan változó, kihívásokkal teli világban. Ehhez elengedhetetlen, hogy a pályaorientációs tanácsadással foglalkozó szakemberek folyamatosan naprakészen kövessék a munkaerőpiac és az oktatás világának változásait, valamint rendszeresen fejlesszék tudásukat és módszertani eszköztárukat.

Felhasznált szakirodalom

Borbély–Pecze Tibor Bors (2017): *Az életút-támogató pályaorientáció rendszere változó gazdasági és társadalmi környezetben*. In: Munkaügyi Szemle, 60. évf., 1. sz., 11–15., ISSN: 2064-3748.

Borbély–Pecze Tibor Bors (2020): *Pályainformáció és pályaválasztás*. In: Új Munkaügyi Szemle, 1. évf., 4. sz., 39–46., ISSN: ISSN 2677-1306.

Budavári-Takács Ildikó–Bárdos Kinga (2024): A pályorientáció jelentősége, gyakorlata, lehetőségei a köznevelési intézményekben. In: Hanák Zsuzsanna (szerk.): *Kezdő lépések a tudományos karrier felé. STEM pályorientációs e-kiadvány*. Eger, Líceum Kiadó, 73–89., ISBN: 978-963-4962-79-3., url: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/8322/1/HANAK_ZS_Kezdo_lepesek.pdf (Letöltés ideje: 2025. április 23.)

web 1 = <https://zyntern.com/blog/skill-2025/>